

Ataskaita

LIETUVOS STABILUMO 2018 METŲ PROGRAMOS VERTINIMAS

2018 m. gegužės 4 d. Nr. BP-3

Su ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto svetainėje www.ifi.lt

TURINYS

<u>PAGRINDINIAI RODIKLIAI</u>	<u>4</u>
<u>IŽANGA</u>	<u>5</u>
<u>VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ PADĖTIS</u>	<u>6</u>
<u>1. 2017 m. valdžios sektoriaus finansai</u>	<u>6</u>
1.1. Valdžios sektoriaus balansas	6
1.2. Valdžios sektoriaus skola	7
<u>2. 2018 m. valdžios sektoriaus finansai</u>	<u>8</u>
<u>FISKALINĖS POLITIKOS KRYPTIS</u>	<u>12</u>
<u>PRIEDAI</u>	<u>15</u>

SPECIALIŲJŲ TERMINŲ ŽODYNAS IR SANTRUMPOS

Terminų žodynas

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
BVP	Bendrasis vidaus produktas	Ekonominės veiklos rodiklis, tam tikros ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį.
IFI	Fiskalinė institucija	Valstybės kontrolė, kaip nepriklausoma fiskalinė institucija, vadovaudamasi Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu, atlieka nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir rengia, teikia Seimui ir įstatymų nustatyta tvarka viešai skelbia minėtame įstatyme nurodytas išvadas.
–	Potencialus BVP	Tokia gamybos apimtis, kurią šalies ūkis gali pagaminti, kai visi gamybos veiksniai yra visiškai panaudojami, neskaitant darbo užmokesčio augimo.
Atotrūkis	Produkcijos atotrūkis nuo potencialo	Rodiklis, rodantis skirtumą tarp realaus ir potencialaus BVP, išreikštą procentais potencialaus BVP.

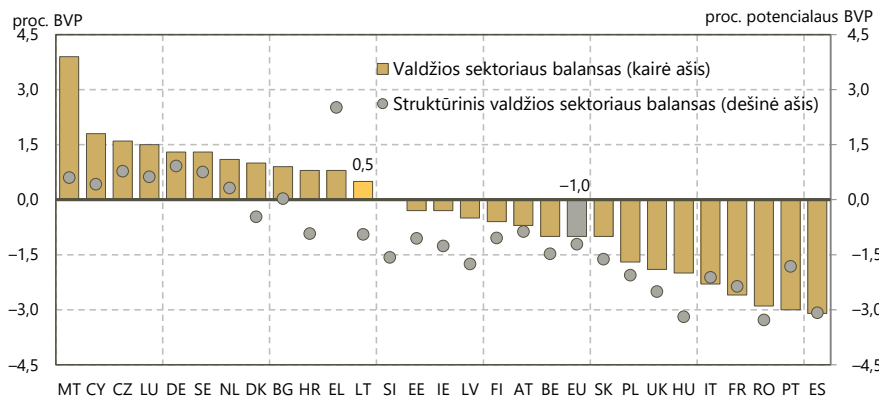
Kitos santrumpos

Santrumpa	Terminas / Sąvoka
BGVN	Bendrasis gamybos veiksmų našumas
Eurostatas	Europos Sąjungos statistikos tarnyba
EK	Europos Komisija
ERS	Ekonominės raidos scenarijus
PSB	Pirminis struktūrinis valdžios sektoriaus balansas
PSDF	Privalomojo sveikatos draudimo fondas
PVM	Pridėtinės vertės mokestis
SP 2018 m.	Lietuvos stabilumo 2018 m. programa
VS	Valdžios sektorius
VSDF	Valstybinio socialinio draudimo fondas

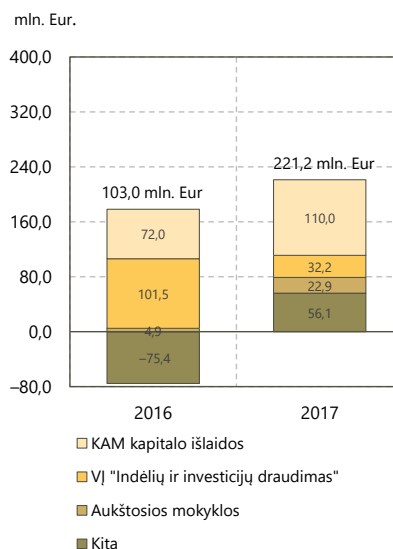
PAGRINDINIAI RODIKLIAI

ES valstybių narių valdžios sektoriaus balansai 2017 m.

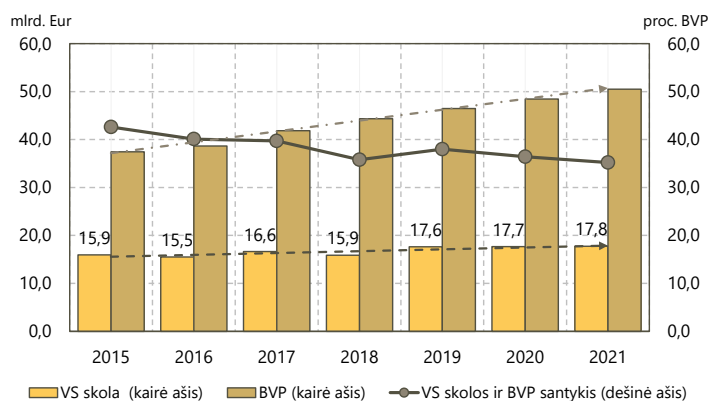
Struktūriniai balansai neįtraukia ciklinių pajamų ir išlaidų, vienkartinių ir laikinų veiksmų.

2016–2017 m. perviršiai

2015–2021 m. valdžios sektoriaus skolos dinamika

2015–2021 m.:

~0,0 proc.

Valdžios sektoriaus nominali skola išlieka stabili

5,1 proc.

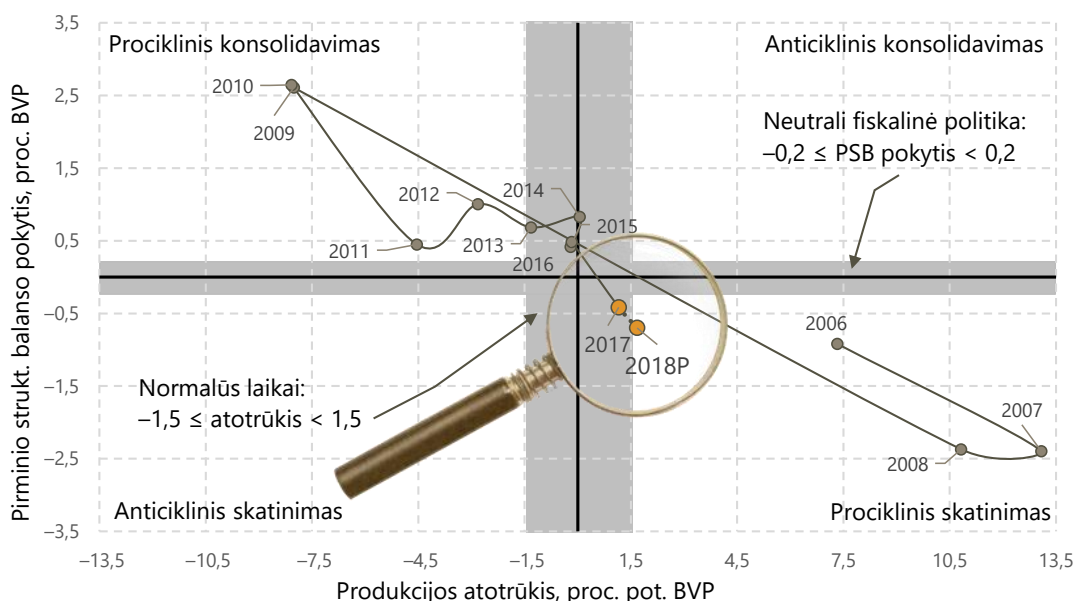
Projektuojamas vidutinis metinis Lietuvos nominalaus BVP augimas

7,2 proc. BVP

Skolos ir BVP santykio mažėjimą lemia ekonomikos augimas

Lietuvos 2018 m. fiskalinė politika nekeičia prociklinės krypties

IŽANGA

Valstybės kontrolė, kaip nepriklausoma fiskalinė institucija (toliau – fiskalinė institucija), vadovaudamasi Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu atlieka nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir rengia, teikia Seimui ir įstatymų nustatyta tvarka viešai skelbia minėtame įstatyme nurodytas išvadas¹.

Fiskalinė institucija, įvertinusi kitų šalių nepriklausomų fiskalinių institucijų patirtį ir tai, kad dalis valdžios sektoriaus (toliau – VS) finansinių rodiklių, pateikiamų Stabilumo programoje, vėliau yra naudojami kaip atskaitos taškas rengiant ateinančių metų biudžetų projektus, pirmą kartą atliko Lietuvos stabilumo 2018 m. programos (toliau – SP 2018 m.) vertinimą. Ataskaitos tikslas – pateikti nepriklausomą vertinimą:

- dėl 2017 m. VS balanso² ir skolos;
- ar SP 2018 m. numatomas 2018 m. VS balansas yra tikėtinas;
- dėl fiskalinės politikos krypties 2018 m.

Vyriausybė 2018 m. balandžio 16 d. visuomenei pristatė mokesčių, pensijų, švietimo, sveikatos apsaugos reformas, naujas inovacijų skatinimo ir kovos su šešėliu priemones. Šios reformos ir priemonės neturi būti ir nėra įtrauktos į SP 2018 m. Pažymėtina, kad, atsižvelgiant į numatomų struktūrinių reformų įgyvendinimo poveikio vidutiniam laikotarpiui neapibrėžtumą, fiskalinė institucija nevertino SP 2018 m. pateiktų 2019–2021 m. finansinių rodiklių ir skolos perspektyvų.

¹ LR fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, 2014-11-06 Nr. XII-1289, 2 str. 1 d.; LR valstybės kontrolės įstatymas, 1995-05-30 Nr. I-907, 4 str. 3 p.

² Ataskaitoje naudojamas rodiklis apskaičiuojamas pagal ESS 2010 metodologiją.

VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSŲ PADĖTIS

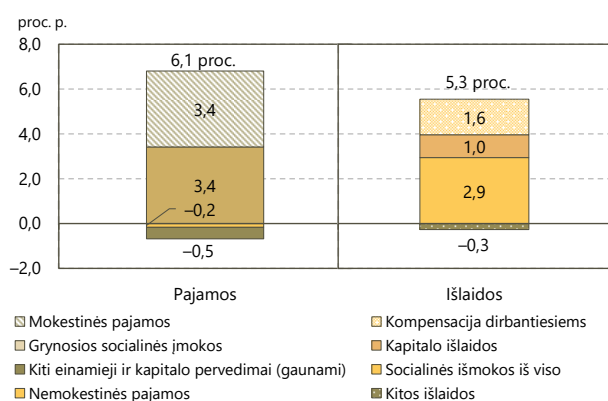
1. 2017 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI

1.1. Valdžios sektoriaus balansas

2017 m. geresnį VS balansą lėmė padidėjusios pajamos ir dėl lėto ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšų panaudojimo ženkliai mažesnės nei planuota kapitalo išlaidos³.

2017 m. VS perviršis sudarė 221,2 mln. Eur, arba 0,5 proc. BVP⁴. Palyginti su 2016 m., 2017 m. pajamos padidėjo 816,4 mln. Eur (6,1 proc.), išlaidos – 698,2 mln. Eur (5,3 proc.), perviršis – 118,2 mln. Eur (114,8 proc.) **(Ataskaitos 1 priedas).**

1 pav. Pajamų ir išlaidų pagrindinių komponentų įtaka (proc. p.) 2017 m. VS perviršio augimui, palyginti su 2016 m.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Didžiausią įtaką pajamoms darė 450,6 mln. Eur (3,4 proc. p.) padidėjusios mokestinės pajamos ir 456,3 mln. Eur (3,4 proc. p.) – grynosios socialinės įmokos. Išlaidas labiausiai didino 389,3 mln. Eur (2,9 proc. p.) paaugusios socialinės išmokos ir 209,5 mln. Eur (1,6 proc. p.) kompensacija dirbantiems **(1 pav.)**.

Fiskalinė institucija 2017 m. spalio mėn.⁵ numatė, kad 2017 m. VS perviršis sudarys 182,8 mln. Eur, arba 0,4 proc. BVP. Faktinis 2017 m. VS perviršis buvo 38,4 mln. Eur didesnis nei fiskalinės institucijos numatoma **(2 pav.)**. VS pajamų surinkta 4,9 proc.

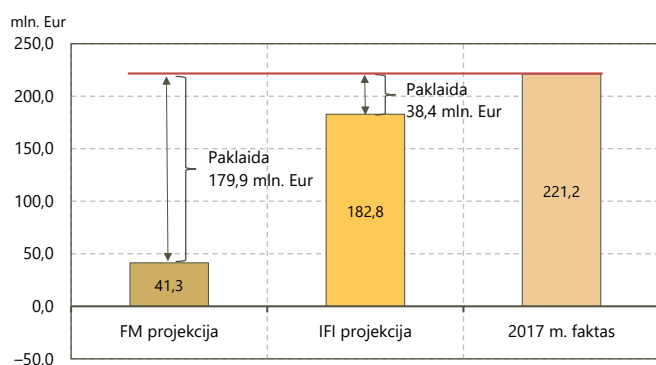
mažiau, nei buvo numatoma 2017 m. spalio mėn., išlaidos taip pat buvo mažesnės 5,2 proc. **(Ataskaitos 1 priedas)**. 2017 m. buvo tikėtasi, kad 2014–2020 m. laikotarpio ES paramos lėšų panaudojimas įsibėgės, tačiau jos buvo naudojamos vangiau, nei tikėtasi. Iš viso 2017 m. panaudota 375,8 mln. Eur ES lėšų, t. y. 60 proc. mažiau nei buvo numatoma valdžios sektoriui (940,6 mln. Eur). Tai turėjo reikšmingą įtaką VS balansui.

³ Be Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšų.

⁴ Remiantis Lietuvos statistikos departamento 2018-04-20 paskelbtais duomenimis, prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/valdzios-sektoriaus-finansai>.

⁵ LR valstybės kontrolės 2017-11-15 ataskaita Nr. BP-5-1 „2018 metų valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“.

2 pav. 2017 m. VS perviršio projekcijų palyginimas su faktu

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

2017 m. VS perviršis, kaip ir 2016 m., didžiąja dalimi yra kaupiamuoju principu apskaičiuotas rezultatas, kuriam įtaką darė vienkartiniai veiksniai:

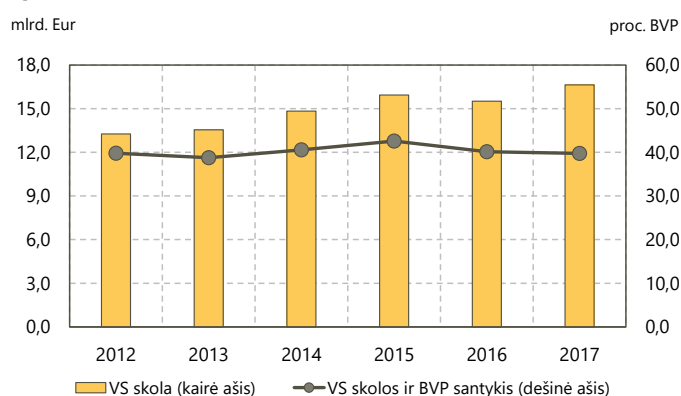
- reikšmingą teigiamą įtaką turėjo dėl metodologinių pasikeitimų atliktas Krašto apsaugos ministerijos išlaidų ginkluotei perskaičiavimas; išlaidos kaupiamuoju principu yra 110 mln. Eur mažesnės negu pinigų principu, o ateityje poveikis bus atvirkštinis;
- VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ iš bankroto procedūros gavo 48,4 mln. Eur pajamų daugiau, nei buvo numatyta, tai pagerino VS balanso rezultatą 32,2 mln. Eur;
- aukštųjų mokyklų balansas sudarė 22,9 mln. Eur, palyginti 2016 m. balansas sudarė 4,9 mln. Eur. Teigiama įtaką balansui turėjo turto pardavimai.

1.2. Valdžios sektoriaus skola

Spartus 2017 m. ekonomikos augimas teigiamai veikia valdžios sektoriaus skolos dinamiką.

VS skola 2017 m. pabaigoje sudarė 16,6 mlrd. Eur, arba 39,7 proc. BVP; palyginti su 2016 m., ji sumažėjo 0,4 proc. BVP (3 pav.).

3 pav. VS skolos dinamika 2012–2017 m.

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

perdavimas neturės įtakos konsoliduotosios VS skolos dydžiui.

Kaip ir 2016 m. lėtas investicijų iš ES struktūrinių fondų panaudojimas 2017 m. lėmė gerokai mažesnes bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo (251 mln. Eur) ir tarpinio vartojimo (369 mln. Eur) išlaidas; atitinkamai asignavimų valdytojai nepanaudojo bendrojo finansavimo lėšų.

2017 m. perviršis iš esmės nulemtas vienkartinių, nenuolatinio pobūdžio veiksnių. Atkreiptinas dėmesys, kad

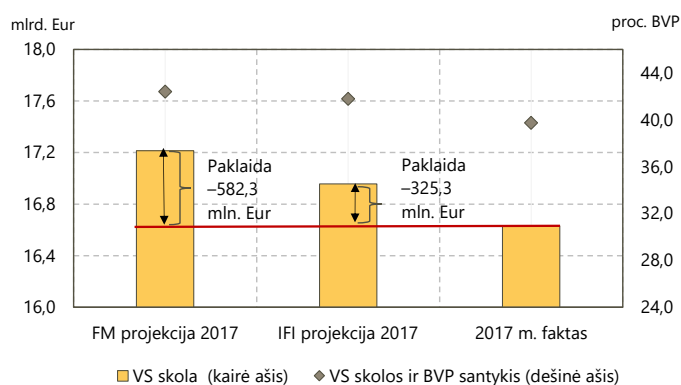
2017 m. valstybės skola, palyginti su 2016 m., padidėjo 1,1 mlrd. Eur ir sudarė 16,6 mlrd. Eur, iš esmės dėl išankstinio lėšų kaupimo didelės apimties euroobligacijoms išpirkti⁶.

2017 m. pabaigoje konsoliduotąją VS skolą sudarė 16,1 mlrd. Eur centrinės valdžios skola ir 0,5 mlrd. Eur vietos valdžios skola. VSDF skolos likutis 2017 m. sudarė 3,7 mlrd. Eur, jis nuo 2018 m. perduotas valdyti centrinės valdžios sektoriui. Šis

⁶ 2018-02-07 išpirkta 1 330 mln. Eur euroobligacijų emisija.

Mažesni nei projektuota VS skolos dydį 2017 m. lėmė mažesnis valstybės biudžeto deficitas ir anksčiau numatyto termino įvykdyti VSDF skoliniai įsipareigojimai komerciniams bankams.

4 pav. 2017 m. VS skolos projekcijų palyginimas su faktu

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Lietuvos stabilumo 2017 m. programa, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Fiskalinė institucija 2017 m. birželio mėn. numatė, kad 2017 m. VS skola sudarys 15,6 mlrd. Eur, arba 38,5 proc. BVP⁷, paprastai projekcijos sudaromos nevertinant galimų išankstinių lėšų kaupimų didelės apimties euroobligacijoms išpirkti.

Įvertinus išankstinį 1,3 mlrd. Eur lėšų kaupimą euroobligacijų emisijai išpirkti, 2017 m. VS skolos projekcija būtų sudariusi 16,9 mlrd. Eur, arba 41,8 proc. BVP. Faktinė skola buvo 0,3 mlrd. Eur mažesnė nei fiskalinės institucijos projektuota (4 pav.).

Pagrindinės priežastys, lemiančios fiskalinės institucijos VS skolos projekcijos nukrypimą nuo fakto:

- mažesnis valstybės biudžeto deficitas: projektuotas 174 mln. Eur skolinimosi poreikis valstybės biudžeto deficitui finansuoti, o faktinis 2017 m. deficitas sudarė 127 mln. Eur;
- VSDF iki 2017 m. pabaigos anksčiau numatyto termino grąžino visas turimas paskolas komerciniams bankams, iš viso 219 mln. Eur;
- VS skolos ir BVP santykio dydžiui įtakos turėjo 3,1 proc. didesnis negu projektuotas faktinis 2017 m. nominalaus BVP dydis.

2. 2018 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS FINANSAI

Neįvykdyti 2017 m. mokesčių ir socialinio draudimo įmokų planai didina riziką dėl 2018 m. atitinkamų planų įvykdymo. Projektuojant 2018 m. VS pajamas, atskaitos tašku buvo laikomas atitinkamų mokesčių ir įmokų 2017 m. numatomas planas. 1 lentelėje yra pateikti Finansų ministerijos ir VSDF numatomi planai ir faktiniai⁸ įvykdymai. Penkių iš septynių analizuojamų mokesčių ir įmokų numatomi planai buvo neįvykdyti. Fiskalinės institucijos vertinimu⁹ atskaitos taško paklaida vidutiniškai lemia apie 15 proc. pagrindinių mokesčių absoliučiosios paklaidos, todėl vertinant 2018 m. mokesčių ir socialinių įmokų planų įvykdymo tikėtinumą, negalima ignoruoti 2017 m. numatomo rezultato neįvykdymo. 2017 m. pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) numatomas planas buvo įvykdytas dėl PVM permokos išaugimo⁸. Nesant šio veiksnio, planas būtų neįvykdytas. Sumažėjus atskaitos taško bazei, įvykdyti 2018 m. mokesčių ir socialinio draudimo įmokų

⁷ 2017 m. valdžios sektoriaus skolos projekcijos, pateiktos 2017-06-20 ataskaitoje Nr. Y-11 „Valdžios sektoriaus finansų tvarumas“.

⁸ 2017 m. biudžeto pajamų apžvalga, 2018-04-25.

⁹ LR valstybės kontrolės 2018-05-04 vertinimo ataskaita Nr. BP-2 „Pagrindinių mokesčių planų paklaidos“.

planus yra sudėtingiau, nes būtinas didesnis augimo tempas, negu buvo planuota rengiant VS priskiriamų biudžetų projektus.

1 lentelė. 2017 m. mokesčių ir socialinio draudimo įmokų numatomų planų vykdymas bei 2018 m. patvirtintas planas

Nr.		2017 m. numatomas* planas, mln. Eur	2017 m. faktas, mln. Eur	Įvykdymas, proc.	2018 m. patvirtintas planas, mln. Eur	Augimas, proc.
1.	Gyventojų pajamų mokestis	1 640,5	1 626,8	99,2	1 816,9	11,7
2.	Pelno mokestis	619,3	631,0	101,9	698,4	10,7
3.	Pridėtinės vertės mokestis	3 271,8	3 294,0 (3 231,4**)	100,7 (98,8**)	3 539,8	7,5 (9,5**)
4.	Akcizai	1 329,2	1 326,8	99,8	1 452,2	9,5
5.	Draudėjų valstybinio socialinio draudimo įmoka	3 349,0	3 290,5	98,3	3 613,7	9,8
6.	Apdraustųjų valstybinio socialinio draudimo įmoka	353,4	349,1	98,8	379,7	8,8
7.	Savarankiškai dirbančių asmenų valstybinio socialinio draudimo įmoka	99,3	76,9	77,4	113,4	47,6

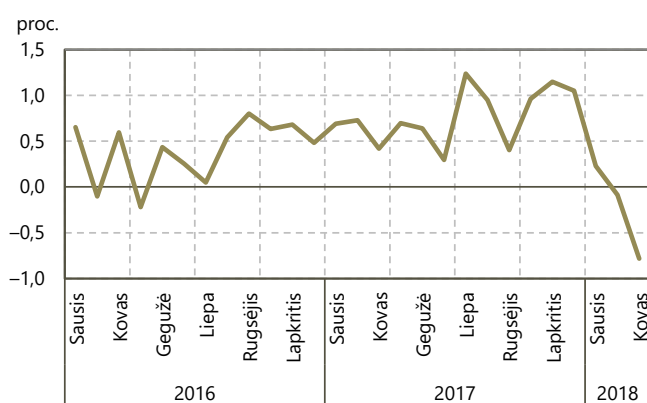
*Finansų ministerijos ir VSDF 2017 m. įverčiai dėl 2017 m. mokesčių ir socialinio draudimo įmokų planų numatomo vykdymo

**PVM vykdymas be PVM permokos (62,6 mln. Eur)

Šaltiniai: Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Siekiant įvykdyti 2018 m. pagrindinių mokesčių ir socialinio draudimo įmokų planus, būtina pasiekti 2017 m. augimo tempui artimą metinį augimo tempą. 2017 m. realus BVP augo 3,8 proc. BVP, 2018 m. projektuojamas lėtesnis, 3,2 proc. siekiantis, realaus BVP augimas. 2018 m. projektuojamas lėtesnis negu 2017 m. darbo užmokesčio fondo augimas, mažesnė infliacija.

5 pav. VSDF apdraustųjų* metinio pokyčio tendencija

* dirbusių ne mažiau kaip 30 d. per mėnesį

Šaltiniai: atvira.sodra.lt, fiskalinės institucijos skaičiavimai

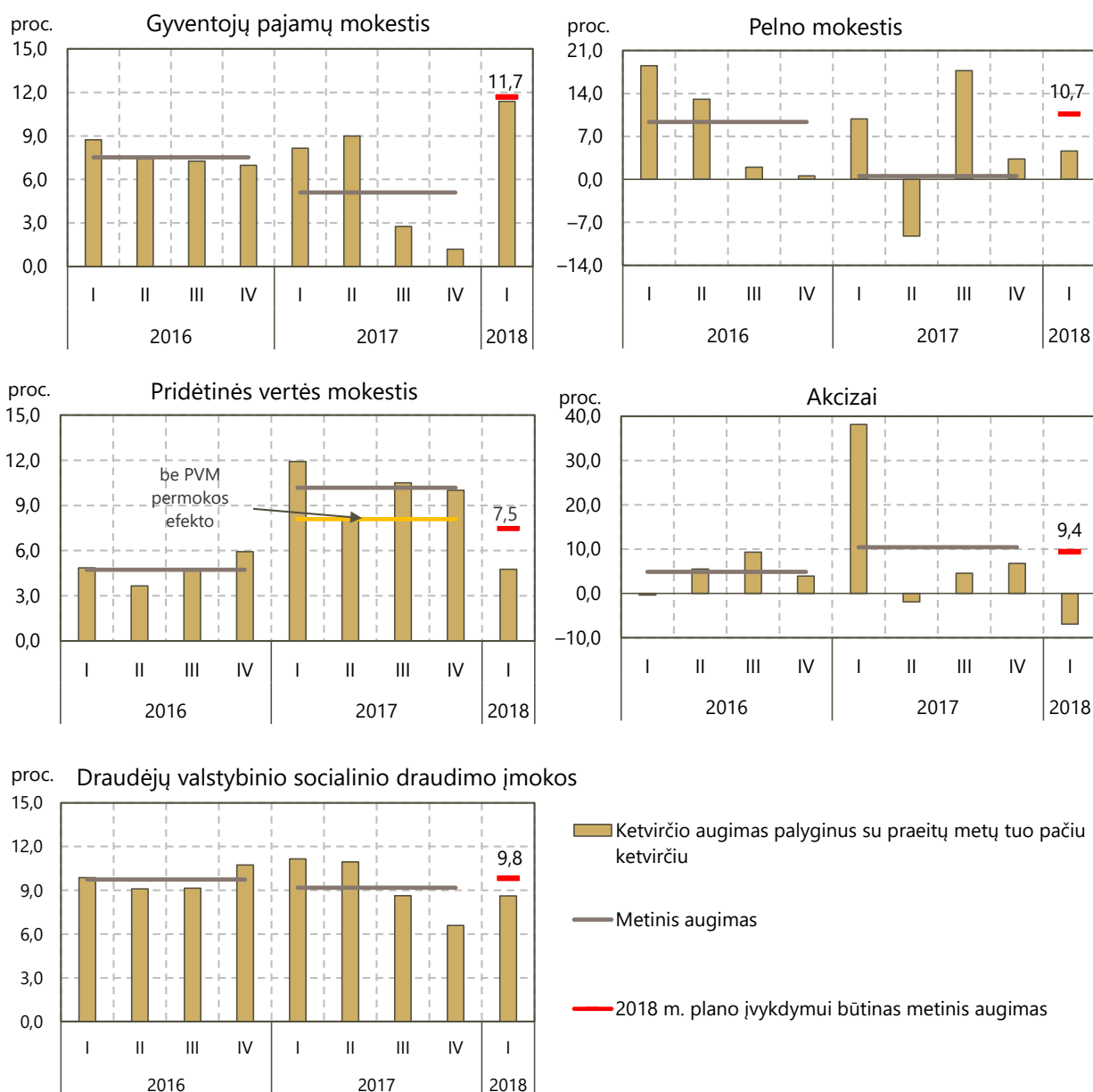
VSDF duomenimis 2018 m. vasario-kovo mėn. pradėjo mažėti apdraustųjų skaičius (**5 pav.**), todėl 2018 m. pasiekti didesnį nei 2017 m. draudėjų socialinio draudimo įmokų augimo tempą yra ambicinga (**6 pav.**).

Iš 2017 m. PVM vykdymo eliminavus PVM permokos išaugimo efektą, suplanuotos 2018 m. PVM pajamų augimas (7,5 proc.) būtų neįžymiai mažesnis nei 2017 m. faktinis koreguotas pagal PVM permoką (8,1 proc.). Akcizų pajamos 2017 m. išaugo

10,4 proc. dėl reikšmingai padidintų etilo alkoholio ir alkoholinių gėrimų prekių grupės akcizo tarifų. 2018 m. yra padidinti apdoroto tabako, dyzelino ir žymėto dyzelino akcizo tarifai, tačiau šie akcizo tarifų didinimai yra reikšmingai mažesni nei 2017 m. tarifų didinimas etilo alkoholio ir alkoholinių gėrimų produktų grupei, todėl pasiekti 9,4 proc. (**6 pav.**) augimą yra ambicinga.

2017 m. buvo gauta 496,4 mln. Eur avansu sumokėto pelno mokesčio. Pagal Pelno mokesčio įstatymą¹⁰, jeigu mokesčių mokėtojas pelno mokestį moka pagal numatomą mokestinio laikotarpio pelno mokesčio sumą, tai avansinio pelno mokesčio apskaičiuota suma pagal numatytą mokestinio laikotarpio pelno mokesčio sumą turi sudaryti ne mažiau kaip 80 proc. faktinės metinio pelno mokesčio sumos. 2016 m. avansu sumokėta pelno mokesčio dalis sudarė 78,8 proc. 2016 m. faktinės metinio pelno mokesčio sumos. Fiskalinės institucijos vertimu, 2018 metais metinio pelno mokesčio dalis už 2017 m. turėtų siekti apie 135 mln. Eur, o pagal patvirtintą 2018 m. pelno mokesčio planą laukiama 191 mln. Eur metinio pelno mokesčio.

6 pav. Pagrindinių mokesčių ir socialinio draudimo įmokų vykdymo tendencijos ir 2018 m. plano įvykdymui būtinas metinis augimas

Šaltiniai: Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

¹⁰ LR pelno mokesčio įstatymas Nr. IX-675, Nr. 2001-12-20, 47 str. 2 d. 2 p.

Fiskalinės institucijos 2018 m. numatomas VS perviršis – 0,2 proc. BVP. Fiskalinės institucijos 2017 m. spalio mėn. vertinimu, 2018 m. VS balansas sudarė 221,7 mln. Eur, arba 0,5 proc. BVP (**Ataskaitos 2 priedas**). Šis vertinimas buvo paremtas 2017 m. spalio 17 d. Seimui pateiktais 2018 m. VS priskiriamų biudžetų projektais¹¹. 2018 m. VS priskiriamuose biudžetuose, lyginant su 2017 m. spalio mėn. pateiktais projektais, išlaidos darbo užmokesčiui sveikatos sektoriaus darbuotojams padidintos 80 mln. Eur, pareiginės algos baziniam dydžiui padidinti iki 132,5 euro – 19 mln. Eur, dividendų planas padidintas 37 mln. Eur.

Įvertinusi 2017 m. pagrindinių mokesčių ir draudėjų socialinio draudimo įmokų numatomų planų neįvykdymą (**1 lentelė**) ir 2018 m. I ketv. vykdymo tendencijas, fiskalinė institucija mažina 2018 m. VS priskiriamų biudžetų pajamų projekcijas:

- darbdavių socialinių įmokų numatomą plano vykdymą 28,0 mln. Eur;
- pelno mokesčio numatomą¹² plano vykdymą 30,0 mln. Eur;
- PVM numatomą plano vykdymą 60,0 mln. Eur (dėl 2017 m. permokos efekto).

Fiskalinė institucija nemažina gyventojų pajamų mokesčio ir akcizų numatomo vykdymo, tačiau dėl neįvykdyto 2017 m. laukiamo plano, šių mokesčių 2018 m. patvirtinti planai yra ambicingi, išlieka rizika peržiūrėti juos mažėjimo kryptimi.

Atsižvelgdama į metines tendencijas, fiskalinė institucija laikosi prielaidos, kad ne visos suplanuotos išlaidos bus įvykdytos, todėl 158,5 mln. Eur mažinamas VS tarpinis vartojimas. Atsižvelgiant į patvirtintus 2018 m. savivaldybių biudžetus, VS kapitalo išlaidos didinamos 77,3 mln. Eur, socialinė parama pinigais – 66,2 mln. Eur (**Ataskaitos 2 priedas**).

Įvertinus 2018 m. numatomą VS balansą ir produkcijos atotrūkį nuo potencialo (toliau – atotrūkis) Fiskalinės institucijos 2018 m. numatomas VS struktūrinis deficitas sudarys 0,4 proc. BVP (**2 lentelė**). Plačiau apie atotrūkio vertinimą žiūrėti **Ataskaitos 3 priede**.

2 lentelė. Ciklinė Lietuvos ekonomikos padėtis ir struktūrinis VS balansas, 2016–2018 m.

Nr.	Rodiklio pavadinimas	Proc. BVP					
		2016		2017		2018	
		FM	IFI	FM	IFI	FM	IFI
1.	Valdžios sektoriaus grynasis skolinimas (+)/ skolinimasis (-)	0,3	0,3	0,5	0,5	0,6	0,2
2.	Vienkartinės ir kitos laikinosios priemonės	0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,1
3.	Produkcijos atotrūkis nuo potencialo, proc.	1,1	-0,2	2,3	1,2	2,4	1,7
4.	Ciklinė biudžeto dedamoji	0,4	-0,1	0,9	0,5	1,0	0,7
5.	Struktūrinis VS balansas (1 – 2 – 4)	-0,3	0,3	-0,4	0,0	-0,3	-0,4
6.	Palūkanos	1,3	1,3	1,1	1,1	0,9	0,9
7.	Pirminis struktūrinis VS balansas (5 + 6)	1,1	1,6	0,7	1,2	0,6	0,5
8.	Pirminio struktūrinio VS balanso pokytis	-	-	-0,4	-0,4	-0,1	-0,7

Šaltiniai: Finansų ministerija (FM), fiskalinės institucijos (IFI) skaičiavimai

¹¹ 2018 m. valstybės ir savivaldybių biudžetų, VSDF ir PSDF projektais. Savivaldybių išlaidų projekcijos rėmėsi IFI prielaidomis.

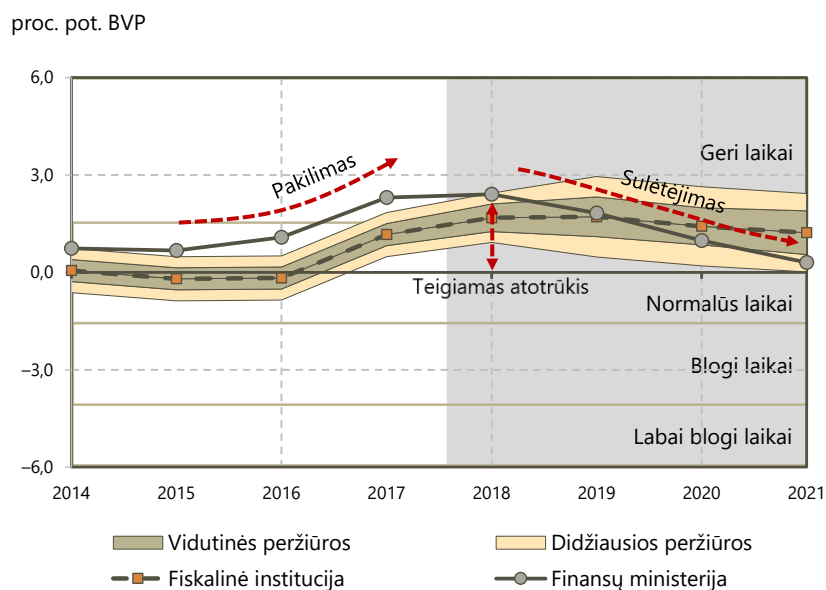
¹² 2017 m. avansiniai pelno mokesčio mokėjimai sudarė apie 496,4 mln. Eur. Pagal LR pelno mokesčio įstatymą, pelno mokesčio mokėtojai avansu turi sumokėti 80 proc. faktiškos metinio pelno mokesčio sumos. Fiskalinės institucijos vertinimu, 2018 m. metinis pelno mokeskis sudarys apie 135 mln. Eur, avansiniai 2018 m. mokėjimai – apie 534,7 mln. Eur, todėl 698,4 mln. Eur planas, tikėtina, bus neįvykdytas.

FISKALINĖS POLITIKOS KRYPTIS

Fiskalinių impulsų analizė yra teoriškai pagrįstas būdas matuoti fiskalinės politikos kryptį. Tam tikrų metų fiskalinės politikos kryptį (angl. *fiscal stance*) parodo ne VS deficitas / perviršis arba rezervo apimtis, o fiskaliniai impulsai – pirminio struktūrinio VS balanso (toliau – PSB) metiniai pokyčiai. Fiskalinis impulsas išgrynina diskrecinių Vyriausybės priemonių poveikį Lietuvos ekonomikai, tariant, kad realus BVP yra lygus potencialiam BVP, neįtraukiant vienkartinų ir laikinųjų priemonių poveikių bei VS skolos valdymo išlaidų. Jeigu PSB metinio pokyčio įvertis bus neigiamas, Lietuvos fiskalinės politikos kryptis bus skatinančioji. Priešingu atveju – konsoliduojanti.

Praktikoje fiskalinės politikos krypties matavimo neapibrėžtumas atsiranda dėl potencialaus BVP įverčių ir realaus BVP projekcijų peržiūrų. Potencialaus BVP rodiklis ir atotrūkis nėra statistiškai apskaitomi, o modeliuojami ekonometriniais ir statistiniais metodais. Taikant skirtingus metodus ir prielaidas gaunami nesutampantys potencialaus BVP įverčiai. Realiuoju laiku gautos potencialaus BVP reikšmės vėliau peržiūrimos *ex-post*¹³. Atotrūkio įverčius veikia ir realaus BVP projekcijų peržiūros. Kiekvieną kartą, kai peržiūrimi potencialaus BVP ir atotrūkio įverčiai, pasikeičia ir fiskalinės politikos padėtis įvertis.

7 pav. Lietuvos verslo ciklo raida, 2014–2021 m.

Šaltiniai: Finansų ministerija, Europos Komisija¹⁴, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Teigiama 2018–2021 m. Lietuvos verslo ciklo padėtis įspėja apie anticiklinės fiskalinės politikos vykdymo būtinumą (7 pav.). Finansų ministerijos skaičiavimais, Lietuvos ūkio verslo ciklo padėtis 2018 m. viršys EK *gerų laikų* 1,5 proc. potencialaus BVP slenkstį ir sudarys atitinkamai 2,4 proc.

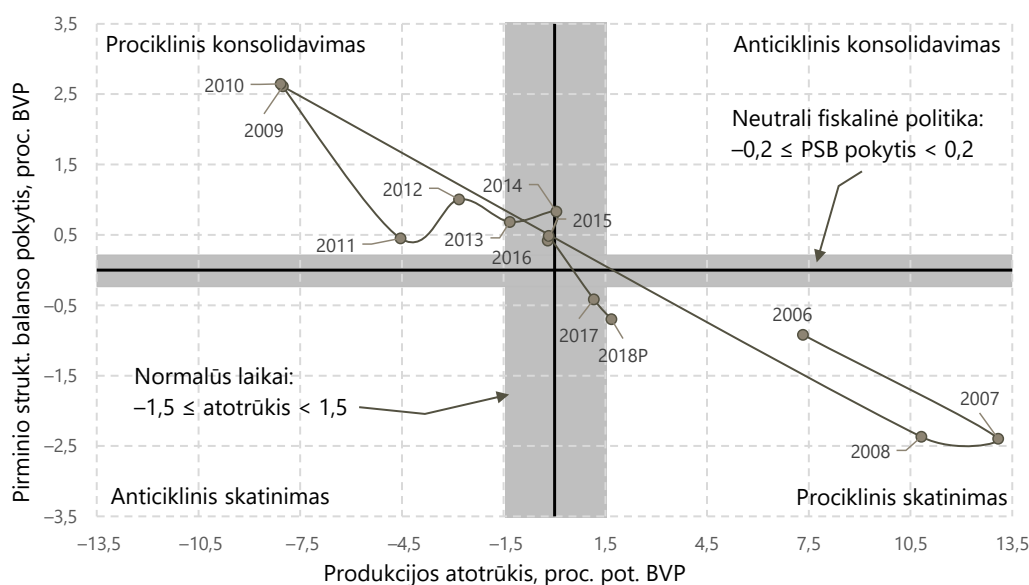
¹³ LR finansų ministerijos ir fiskalinės institucijos 2018–2021 m. potencialaus BVP vertinimų skirtumai detalizuojami 3 priede.

¹⁴ Čia ir toliau laikų intervalai atitinka EK nustatytus slenksčius, matuojamus procentais potencialaus BVP: geri laikai, kai atotrūkis $\geq 1,5$; normalūs laikai, kai $-1,5 \leq$ atotrūkis $< 1,5$; blogi laikai, kai $-4 \leq$ atotrūkis $< -1,5$; labai blogi laikai, jei $-5 \leq$ atotrūkis < -4 ; išskirtinai blogi laikai, jei atotrūkis yra žemiau -5 arba realaus BVP augimas yra neigiamas. Europos Komisijos institucinis leidinys 075, „*Vade Mecum on the Stability and Growth Pact – 2018 Edition*“ (2018-03-23), prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/vade-mecum-stability-and-growth-pact-2018-edition_en

potencialaus BVP, o vidutinėje perspektyvoje nuosaikiai mažės iki 0,3 proc. potencialaus BVP 2021 m. ir atitiks EK *normalių laikų* apibrėžimą. Fiskalinės institucijos vertinimu¹⁵, 2018–2021 m. atotrūkis tikėtina liks teigiamas. Tai signalizuoja apie poreikį visą nagrinėjamą laikotarpį vykdyti anticiklinio konsolidavimo politiką.

Fiskalinės institucijos vertinimu, Lietuvos fiskalinė politika nekeičia vyraujančios prociklinės krypties. Fiskalinės institucijos skaičiavimais, Lietuvoje 2006–2017 m. vyravo prociklinė fiskalinė politika (8 pav.). Tai reiškia, kad gerais laikais nebuvo suformuota pakankama fiskalinė erdvė tam, kad nuosmukio metu būtų galima vykdyti anticiklinį skatinimą, o ne prociklinį konsolidavimą. Fiskalinės institucijos skaičiavimais, Lietuvos stabilumo 2018 m. programoje numatytų fiskalinių Vyriausybės pastangų anticiklinei konsolidacijai nepakanka – 2018 m. PSB metinis pokytis (–0,7 proc. BVP) yra prociklinio skatinimo srityje ir 0,5 proc. BVP nukrypsta nuo EK nustatyto (+/–0,2 proc. BVP) iš esmės neutralios (angl. *broadly neutral*) fiskalinės politikos intervalo¹⁶. Finansų ministerijos vertinimu (2 lentelė), 2018 m. prociklinis skatinimas sieks –0,1 proc. BVP ir pateks į iš esmės neutralios fiskalinės politikos intervalą.

8 pav. Lietuvos fiskalinės politikos kryptis 2006–2018 m.

Šaltiniai: Finansų ministerija, Europos Komisija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Dėl didesnių ciklinių pajamų teigiamo atotrūkio poveikis VS balansui 2018–2021 m. sudarys iš viso apie 2,3 proc. BVP. Lietuvos stabilumo 2018 m. programoje pateikta atotrūkio raida rodo, kad cikliškai koreguotas 2018 m. VS balansas bus 1,0 proc. BVP mažesnis nei nekoreguotas ir šis skirtumas nuosekliai mažės iki 0,1 proc. BVP 2021 m. Šio teigiamo atotrūkio uždarymo poveikis Lietuvos ekonomikai, kitoms sąlygoms išliekant vienodoms, yra ekvivalentus 0,3 proc. BVP dydžio konsolidacijai. Fiskalinės institucijos atotrūkio įvertis taip pat artės prie nulio, tačiau lėtesniu tempu nei numatoma SP 2018 m. (7 pav.). Atitinkamas konsoliduojantis atotrūkio uždarymo poveikis

¹⁵ LR valstybės kontrolės 2018-03-27 išvados Nr. BP-1-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedas, A intarpas.

¹⁶ Europos Komisijos institucinis leidinys 059, „An Overview of the 2017 Stability and Convergence Programmes and an Assessment of the Euro Area Fiscal Stance for 2018“ (2017-06-28), prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/overview-2017-stability-and-convergence-programmes-and-assessment-euro-area-fiscal-stance-2018_en

projektuojamas mažesnis nei 0,1 proc. BVP. Skirtingas atotrūkio uždarymo vertinimų greitis parodo, kiek Vyriausybei reikės papildomai prisidėti prie anticiklinės konsolidacijos – atotrūkiui užsidarant lėčiau, Vyriausybė turės numatyti daugiau konsolidacijos priemonių ir atvirkščiai.

Teigiamo atotrūkio trukmė ir dydis rodo, kad nuosaikaus atotrūkio uždarymo raida yra tikėtina. Euro zonos istorinė vidutinė verslo ciklo trukmė yra apie 8 metus¹⁷. Kai vienodo ženklo verslo ciklo trukmė viršija 5 metų slenkstį, didėja tikimybė atotrūkiui užsidaryti sparčiau. SP 2018 m. projektuojama 2018–2021 m. atotrūkio raida viršys 5 metų slenkstį ir sieks 8 metų teigiamo ženklo trukmę. Pagal fiskalinės institucijos skaičiavimus atotrūkis priartės prie šio slenksčio 2021 m. Kita vertus, teigiamo vidutinio atotrūkio dydis, palyginti su 2005–2008 m. vidutiniu atotrūkiu, yra beveik 4 kartus mažesnis, todėl didelio spaudimo sparčiau uždaryti atotrūkį nėra ir Finansų ministerijos projektuojama atotrūkio nuosaikaus uždarymo trajektorija yra tikėtina. Fiskalinės institucijos vertinimu, spartesnis atotrūkio uždarymas laukiamas už nagrinėjamo laikotarpio ribų.

---

¹⁷ Europos Komisijos institucinis leidinys 045, „Report on Public Finances in EMU“ (2016-12-19), prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/report-public-finances-emu-2016-0_en

PRIEDAI

Ataskaitos
„Lietuvos stabilumo 2018 metų
programos vertinimas“
1 priedas

3 lentelė. Valdžios sektoriaus 2016–2017 m. pajamos ir išlaidos pagal ESS 2010

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	mln. EUR			proc.	
		2016 F*	2017 N*	2017 F	2017 F / 2016 F	2017 F / 2017 N
Pajamos iš viso	OTR	13 329,6	14 873,0	14 145,9	6,1	-4,9
Mokestinės pajamos		6 728,3	7 299,9	7 178,9	6,7	-1,7
Gamybos ir importo mokesčiai, iš jų:	D2	4 532,8	5 006,7	4 914,6	8,4	-1,8
– PVM	D211	3 026,3	3 292,4	3 309,6	9,4	0,5
– Akcizai	D214A+ D2122C	1 234,7	1 339,1	1 337,7	8,3	-0,1
– Kiti gamybos mokesčiai (nekilnojamojo turto, indėlių ir investicijų draudimo ir kt.)	D29	212,3	261,8	203,4	-4,2	-22,3
Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai, iš jų:	D5	2 194,1	2 291,4	2 262,7	3,1	-1,3
– Darbo jėgos ir atlyginimo mokesčiai	D51A	1 547,8	1 640,5	1 625,1	5,0	-0,9
– Pelno mokestis	D51B	627,6	619,3	631,0	0,5	1,9
Kapitalo mokesčiai	D91	1,5	1,8	1,7	13,7	-4,8
Grynosios socialinės įmokos	D61	4 844,1	5 333,5	5 300,4	9,4	-0,6
Faktinės darbdavių socialinės įmokos	D611	3 193,1	3 533,2	3 512,5	10,0	-0,6
Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos	D612	128,3	121,7	128,0	-0,2	5,2
Faktinės namų ūkių socialinės įmokos	D613	1 522,7	1 678,6	1 659,9	9,0	-1,1
Nemokestinės pajamos		988,5	907,2	966,9	-2,2	6,6
Rinkos produkcija, produkcija savo galutiniam vartojimui ir kita ne rinkos produkcija	P10	800,3	741,4	817,9	2,2	10,3
Nuosavybės pajamos (gaunamos), iš jų:	D4	188,3	165,7	149,0	-20,8	-10,1
– Palūkanos	D41	13,4	4,5	9,7	-27,7	114,3
– Dividendai	D421	132,3	117,4	90,2	-31,8	-23,1
Kiti einamieji ir kapitalo pervedimai (gaunami), iš jų:	D7+D9***	768,6	1 332,4	699,7	-9,0	-47,5
– Gauta ES, EEE ir Norvegijos parama		423,1	940,6	375,8	-11,2	-60,0
Išlaidos iš viso		13 226,6	14 690,2	13 924,7	5,3	-5,2
Einamosios išlaidos		11 877,9	12 953,0	12 441,2	4,7	-4,0
Kompensacija dirbantiems	D1	3 802,3	3 887,1	4 011,9	5,5	3,2
Tarpinis vartojimas	P2	1 846,4	2 296,9	1 928,0	4,4	-16,1
Mokesčiai	D29+D5	4,8	3,8	3,5	-27,3	-8,3
Subsidijos	D3	162,0	159,9	144,1	-11,0	-9,9
Nuosavybės pajamos (mokamos), iš jų:	D4	516,8	530,8	470,7	-8,9	-11,3
– Palūkanos	D41	516,8	530,8	470,7	-8,9	-11,3
Socialinės išmokos iš viso	D6M	4 902,9	5 409,3	5 292,2	7,9	-2,2
Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra, iš jų:	D62	4 260,2	4 576,6	4 615,3	8,3	0,8

Rodiklio pavadinimas	ESS 2010 kodas	mln. EUR			proc.	
		2016 F*	2017 N*	2017 F	2017 F / 2016 F	2017 F / 2017 N
– Pensijų draudimas		2 448,0	2 623,4	2 629,0	7,4	0,2
– Ligos ir motinystės (tėvystės) draudimas		490,9	561,0	549,8	12,0	–2,0
– Draudimas nuo nedarbo		77,5	124,9	95,1	22,7	–23,9
– Socialinė parama pinigais (VB+SB)		793,5	799,5	783,6	–1,2	–2,0
– Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto įmokos už apdraustuosius, draudžiamus valstybės lėšomis		407,9	449,3	449,3	10,2	0,0
Socialiniai pervedimai natūra	D632	642,7	832,7	676,9	5,3	–18,7
Kiti einamieji pervedimai (mokami), iš jų:	D7	642,6	665,1	590,9	–8,1	–11,2
PVM ir BNP nuosavi ištekliai, mokami į ES biudžetą	D76	310,7	255,1	250,2	–19,5	–1,9
Kapitalo išlaidos		1 348,7	1 737,2	1 483,5	10,0	–14,6
Kapitalo pervedimai (mokami)	D9	183,9	170,0	167,6	–8,9	–1,4
Bendrojo kapitalo formavimas ir nesukurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	OP5ANP	1 164,8	1 567,2	1 316,0	13,0	–16,0
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (–)	B9	103,0	182,8	221,2	114,8	21,0

*F – faktas, **N – numatomas, ***D7+D9 – D91 neįeina

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Ataskaitos
„Lietuvos stabilumo 2018 metų
programos vertinimas“
2 priedas

4 lentelė. Valdžios sektoriaus 2018 m. pajamos ir išlaidos pagal ESS 2010

Valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos pagal ESS 2010	ESA kodas	mln. Eur		
		2018 P	2018 N	Skirtumas
Pajamos iš viso	OTR	16 193,3	16 143,1	-50,2
Mokestinės pajamos		7 947,2	7 857,2	-90,0
Gamybos ir importo mokesčiai, iš jų:	D2	5 393,2	5 333,2	-60,0
– PVM	D211	3 582,7	3 522,7	-60,0
– Akcizai	D214A+D2122C	1 454,9	1 454,9	0,0
– Kiti gamybos mokesčiai (nekilnojamojo turto, indėlių ir investicijų draudimo ir kt.)	D29	229,0	229,0	0,0
Einamieji pajamų, turto ir kiti mokesčiai, iš jų:	D5	2 552,6	2 522,6	-30,0
– Darbo jėgos ir atlyginimo mokesčiai	D51A	1 816,9	1 816,9	0,0
– Pelno mokestis	D51B	698,4	668,4	-30,0
Kapitalo mokesčiai	D91	1,3	1,3	0,0
Grynosios socialinės įmokos	D61	5 748,7	5 724,9	-23,7
Faktinės darbdavių socialinės įmokos	D611	3 806,7	3 778,6	-28,0
Sąlyginės darbdavių socialinės įmokos	D612	120,0	120,0	0,0
Faktinės namų ūkių socialinės įmokos	D613	1 822,0	1 826,2	4,3
Nemokestinės pajamos		995,4	1 045,7	50,2
Rinkos produkcija, produkcija savo galutiniam vartojimui ir kita ne rinkos produkcija	P10	741,8	754,2	12,3
Nuosavybės pajamos (gaunamos), iš jų:	D4	253,6	291,5	37,9
– Palūkanos	D41	5,9	5,9	0,0
– Dividendai	D421	207,3	245,2	37,9
Kiti einamieji ir kapitalo pervedimai (gaunami), iš jų:	D7+D9	1 502,0	1 515,3	13,3
– Gauta ES, EEE ir Norvegijos parama		1 052,9	1 036,8	-16,1
Išlaidos iš viso		15 971,6	16 068,6	97,1
Einamosios išlaidos		13 995,0	14 014,7	19,7
Kompensacija dirbantiems	D1	4 025,1	4 146,2	121,2
Tarpinis vartojimas	P2	2 378,6	2 220,2	-158,5
Mokesčiai	D29+D5	3,8	3,8	0,0
Subsidijos	D3	183,6	190,5	6,8
Nuosavybės pajamos (mokamos), iš jų:	D4	470,0	472,5	2,5
– Palūkanos	D41	470,0	472,5	2,5
Socialinės išmokos iš viso	D6M	6 146,2	6 159,1	12,9
Socialinės išmokos, išskyrus socialinius pervedimus natūra, iš jų:	D62	5 246,0	5 291,9	45,9
– Pensijų draudimas		2 939,3	2 930,6	-8,7
– Ligos ir motinystės (tėvystės) draudimas		606,7	611,5	4,8
– Draudimas nuo nedarbo		138,2	121,8	-16,4
– Socialinė parama pinigais (VB+SB)		1 043,3	1 109,5	66,2

Valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos pagal ESS 2010	ESA kodas	mln. Eur		
		2018 P	2018 N	Skirtumas
– Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto įmokos už apdraustuosius, draudžiamus valstybės lėšomis		499,2	499,2	0,0
Socialiniai pervedimai natūra	D632	900,2	867,2	–33,0
Kiti einamieji pervedimai (mokami), iš jų:	D7	787,7	822,4	34,8
PVM ir BNP nuosavi ištekčiai, mokami į ES biudžetą	D76	326,1	326,1	0,0
Kapitalo išlaidos		1 976,6	2 053,9	77,3
Kapitalo pervedimai (mokami)	D9	241,3	246,2	4,9
Bendrojo kapitalo formavimas ir nesukurto nefinansinio turto įsigijimai atėmus pardavimus / perleidimus	OP5ANP	1 735,3	1 807,7	72,4
Grynasis skolinimas (+) / grynasis skolinimasis (–)	B9	221,7	74,4	–147,2

*P – 2017 spalio mėn. IFI projekcija, **N – numatomas

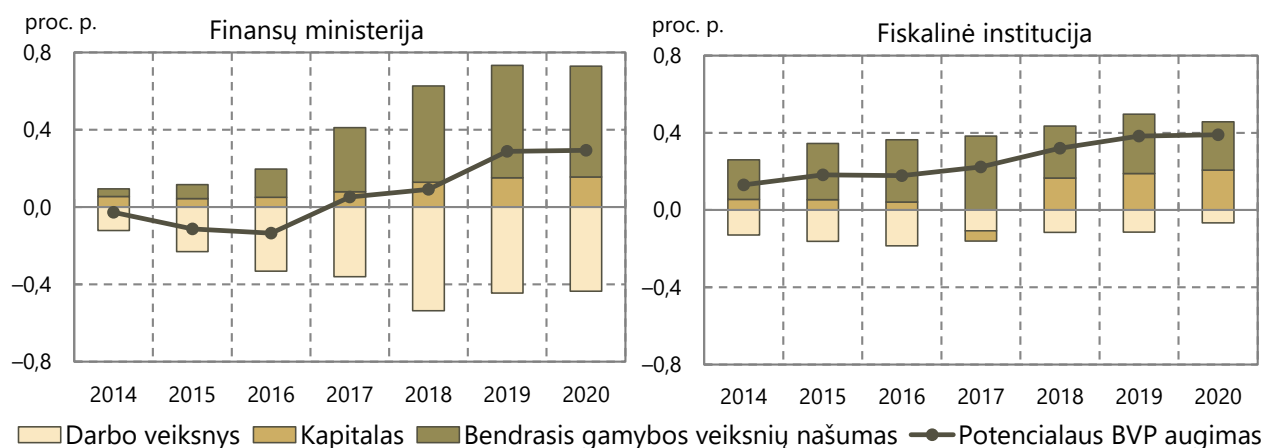
Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Ataskaitos
„Lietuvos stabilumo 2018 metų
programos vertinimas“
3 priedas

Potencialaus BVP vertinimų palyginimas

Finansų ministerija ir fiskalinė institucija remiasi analogiška potencialaus BVP skaičiavimo metodika. Potencialaus BVP įverčiai skiriasi dėl pasirinktų techninių prielaidų ir naudojamų duomenų. Finansų ministerijos potencialaus BVP įverčiai nustatomi pagal visų ES šalių sutartą ir šiuo metu tobulinamą EK metodiką¹⁸, grįstą Cobb'o ir Douglas'o gamybos funkcija arba Hodrick'o ir Prescott'o statistiniu filtru¹⁹. ERS tvirtinimo išvadose fiskalinė institucija pateikia nepriklausomai įvertintas potencialaus BVP rodiklio reikšmes, kurios skaičiuojamos taikant fiskalinės institucijos technines prielaidas, duomenis ir potencialaus BVP vertinimo skaičiuoklę²⁰. Fiskalinės institucijos taikoma potencialaus BVP vertinimo metodika atitinka Finansų ministerijos, tačiau rezultatai nėra tapatūs. Fiskalinės institucijos potencialaus BVP įverčiai 2018–2021 m. vidutiniškai yra 0,5 proc. p. mažesni nei Finansų ministerijos dėl duomenų ir prielaidų skirtumo (9 pav.).

9 pav. Potencialaus BVP augimo 2018 m. pavasario įverčio peržiūra, palyginti su 2017 m. rudens įverčiu, 2014–2021 m.

Šaltiniai: Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Pagrindinės vertinimų skirtumus lemiančios priežastys (5 lentelė):

- **Bendroji duomenų dalis** yra Finansų ministerijos kovo 21 d. paskelbtas ir kovo 27 d. fiskalinės institucijos patvirtintas ERS²¹, kurio pagrindu yra sudaroma SP 2018 m. Vertinant 2018 m. biudžetų projektus fiskalinė institucija rėmėsi patikslintu 2017 m. rudens ERS²².

¹⁸ Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2014/pdf/ecp535_en.pdf.

¹⁹ LR finansų ministro 2015-10-19 įsakymas Nr. 1K-315 „Dėl potencialaus bendrojo vidaus produkto grandininės apimties lygio ir produkcijos atotrūkio nuo potencialo apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/285d8a9078b911e5b7eba10a9b5a9c5f>.

²⁰ LR valstybės kontrolės 2015-09-18 išvados Nr. Y-10-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedas, B intarpas.

²¹ LR valstybės kontrolės 2018-03-27 išvada Nr. BP-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“.

²² LR valstybės kontrolės 2017-11-15 ataskaita Nr. BP-5-1 „2018 metų valdžios sektoriaus finansinių rodiklių vertinimas“.

- **Kapitalo veiksnys.** Fiskalinės institucijos naudojamas kapitalo veiksnys yra įvertintas *detalizuotu* nuolatinių atsargų metodu, remiantis fiskalinės institucijos prielaidomis ir skaičiuoklėmis. Finansų ministerija taiko EK makroekonominių duomenų bazėje (AMECO) pateiktus grynojo kapitalo duomenis, skaičiuojamus *agreguotu* nuolatinių atsargų metodu. Dėl nurodyto kapitalo duomenų skaičiavimo skirtumo fiskalinės institucijos kapitalo įtaka potencialaus BVP augimui yra vidutiniškai apie 0,2 proc. p. mažesnė nei Finansų ministerijos (**5 lentelė**). Dėl spartesnio projektuojamo 2018–2021 m. investicijų augimo abi institucijos kapitalo veiksnio įtaką potencialiam BVP iš viso peržiūri palyginti vienodai.

5 lentelė. 2017–2021 m. paklausos ir pasiūlos pusės rodiklių augimo projekcijos ir jų skirtumai, proc.

	Rodiklis	2017		2018		2019		2020		2021	
		FM	IFI	FM	IFI	FM	IFI	FM	IFI	FM	IFI
Lietuvos stabilumo 2018 m. programa	Realus BVP	3,8	3,8	3,2	3,2	2,8	2,8	2,5	2,5	2,5	2,5
	Nominalus BVP	8,2	8,2	5,7	5,7	4,9	4,9	4,2	4,2	4,3	4,3
	Potencialus BVP, iš jo:	2,6	2,5	3,1	2,7	3,4	2,8	3,3	2,7	3,2	2,7
	1. Užimtumo dalis	0,0	-0,3	-0,1	-0,5	-0,1	-0,6	-0,3	-0,6	-0,5	-0,7
	2. Kapitalo dalis	1,2	1,0	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,3	1,4	1,3
	3. BGVN dalis	1,4	1,8	1,8	1,9	2,1	2,1	2,2	2,1	2,2	2,1
	Atotrūkis, proc. pot. BVP	2,3	1,2	2,4	1,7	1,8	1,7	1,0	1,4	0,3	1,2
Biudžetas 2018 m.	Realus BVP	3,6	3,7	2,9	3,1	2,5	2,6	2,4	2,4	-	-
	Nominalus BVP	6,9	7,0	5,3	5,5	4,3	4,3	4,1	4,1	-	-
	Potencialus BVP, iš jo:	2,5	2,2	3,0	2,4	3,1	2,4	3,0	2,4	-	-
	1. Užimtumo dalis	0,3	-0,2	0,4	-0,3	0,3	-0,5	0,1	-0,6	-	-
	2. Kapitalo dalis	1,1	1,0	1,2	1,0	1,3	1,1	1,3	1,1	-	-
	3. BGVN dalis	1,1	1,4	1,3	1,6	1,5	1,7	1,6	1,8	-	-
	Atotrūkis, proc. pot. BVP	1,7	1,6	1,6	2,4	1,1	2,6	0,5	2,6	-	-
Skirtumai, proc. p.	Realus BVP	0,3	0,1	0,3	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	-	-
	Nominalus BVP	1,3	1,2	0,4	0,2	0,6	0,6	0,1	0,1	-	-
	Potencialus BVP, iš jo:	0,1	0,2	0,1	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	-	-
	1. Užimtumo dalis	-0,4	-0,1	-0,5	-0,1	-0,4	-0,1	-0,4	-0,1	-	-
	2. Kapitalo dalis	0,1	-0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	-	-
	3. BGVN dalis	0,3	0,4	0,5	0,3	0,6	0,3	0,6	0,2	-	-
	Atotrūkis, proc. pot. BVP	0,6	-0,4	0,8	-0,7	0,7	-0,8	0,4	-1,2	-	-

Šaltiniai: Finansų ministerija (FM), fiskalinės institucijos (IFI) skaičiavimai

- **Ilgalaikiai inkarai ir konvergencija.** Fiskalinė institucija remiasi prielaida, kad Lietuvos ūkis lėtai konverguos prie ES šalių vidurkio, o darbo užmokesčio augimo neskatinantis nedarbo lygis (angl. NAWRU) lėtai artės prie 7,5 proc. ilgalaikės tikslinės reikšmės. Ilgalaikiai inkarai stabilizuoja bendrojo gamybos veiksnių našumo (toliau – BGVN) augimo trajektoriją ir sumažina darbo veiksnio poveikio potencialaus BVP augimui procikliškumą.
- **Darbo veiksnys.** Finansų ministerijos įverčiai yra jautrūs darbo veiksnio, kuris gana stipriai prisitaiko prie darbo rinkos ciklinių svyravimų, ir investicijų ERS projekcijų pokyčiams, taip pat EK skaičiuojamų egzogeninių rodiklių, naudojamų pagal bendrai sutartą metodiką, peržiūroms. 2018 m. Finansų ministerijos potencialaus BVP augimo įverčiai skiriasi nuo 2017 m. rudens įverčių būtent dėl darbo veiksnio peržiūros (**9 pav.**). Pagal dabartinę galiojančią metodiką, Lietuvos

darbo rinka yra modeliuojama kaip uždara ekonomikos, todėl užsieniečių iš ne ES valstybių narių įdarbinimas nėra atspindėtas naudojamuose duomenyse ir įverčiuose.

- **Produktyvumas ir BGVN.** Dėl 2017 m. 4,4 proc. darbo našumo metinio augimo vidutiniškai apie 0,2 proc. p. buvo padidinta Lietuvos ūkio konvergencijos tempo prielaida visame laikotarpyje po 2009 m. globalaus ekonominio nuosmukio. Finansų ministerija neturi galimybės atsižvelgti į spartesnį darbo našumo augimą, nesant BGVN konvergencijos inkarui.

Tikėtinas kapitalo stiprinimas ateityje galimai gilins nedarbo ir pajamų nelygybės problemas.

Kadangi demografinė tendencija projektuojama neigiama, o investicijos augs sparčiau, nei nusidėvi kapitalas, ateities gamybos procesai numatomi imlesni kapitalui. Fiskalinės institucijos skaičiavimais 2018–2021 m. kapitalo ir darbo veiksnių santykis kasmet didės apie 4,5 proc. Kitaip sakant, remiantis prielaida, kad politika nesikeis, vis didesnė pridėtinės vertės dalis atiteks kapitalo savininkams, taigi didės skirtingas pajamų rūšis gaunančių namų ūkių pajamų nelygybė. Pažymėtina, kad Cobb'o ir Douglas'o gamybos funkcija neleidžia tiesiogiai testuoti kapitalo stiprėjimo (angl. *capital deepening*) hipotezės, nes BGVN veiksnys nėra vienareikšmiškai priskiriamas prie darbo ar kapitalo veiksnių, o pridėtinės vertės struktūra ilguoju laikotarpiu yra fiksuojama.

Technologinė pažanga gali paveikti Lietuvos darbo rinką dvejopai²³: tiesiogiai pakeičiant šiuo metu darbuotojų atliekamas užduotis (angl. *displacement effect*) arba papildant darbo jėgos darbo našumo galimybes (angl. *productivity effect*). Pagal fiskalinės institucijos makroekonominio modelio skaičiavimus negalima statistiškai paneigti hipotezės, kad 2000–2017 m. Lietuvos gamybos procesai buvo arčiau darbo jėgos darbo našumo galimybes papildančiam efektui. Ateities pramoninės robotizacijos poveikis Lietuvos darbo rinkai kol kas nėra žinomas, tačiau tikėtina, kad jis gali lemti didesnį pridėtinės vertės perskirstymą kapitalo (robotizuotų procesų) savininkų naudai ir gilinti pajamų nelygybės problemą, remiantis prielaida, kad politika nesikeis.

²³ Acemoglu, D., and P. Restrepo (2017) *Robots and Jobs: Evidence from US labor markets*. NBER Working Paper Series, Working Paper 23285.